

О. І. Ковтун,

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0812-6460>

АНАЛІЗ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ У ДИСПОЗИЦІЯХ СТ. 180 КК УКРАЇНИ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mail: kovtun.oleksii@ukr.net

Мета: комплексний аналіз об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, юридичні складі яких передбачені у диспозиціях ст. 180 Кримінального кодексу України (далі – КК України), з урахуванням положень теорії кримінального права. **Методи дослідження:** дедукції, формально-юридичний, логіко-юридичний, пізнавально-аналітичний, порівняльно-правового аналізу, герменевтичний та інші. **Результати:** запропоноване вирішення окремих важливих дискусійних питань об'єктивної сторони злочинів, юридичні складі яких передбачені у диспозиціях ст. 180 «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду» КК України, зокрема, визначення «релігійного обряду» як обставини вчинення кримінального правопорушення, тлумачення змісту терміну «примушування» з врахуванням змісту терміну «вимагання», вживання термінологічного звороту «форма вчинення суспільно небезпечного діяння». **Обговорення:** дослідження присвячене аналізу спірних питань об'єктивної сторони юридичних складів злочинів, передбачених у диспозиціях ст. 180 «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду» КК України. Зокрема, тлумаченню термінів «перешкоджання», «примушування», «релігійний обряд», визначенню конкретних видів суспільно небезпечних діянь як форм вчинення злочину.

Ключові слова: кримінальне правопорушення; об'єктивна сторона кримінального правопорушення; склад кримінального правопорушення; свобода віросповідання; кримінально-правовий захист прав людини.

Постановка проблеми та її актуальність. Ст. 180 КК України «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду» містить два юридичні складі злочинів «Незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд» та «Примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду». На даний момент глибокого наукового аналізу об'єктивної сторони цих юридичних складів злочинів не проводилося, усі дослідження мали загальний характер і включали аналіз більш широкого кола кримінальних правопорушень. Наприклад,

сьогодні немає визначення (тлумачення) багатьох термінів, що визначають елементи об'єктивної сторони у цих складах злочинів.

Актуальність цієї статті полягає у тому, що на загальнонауковому рівні об'єктивна сторона злочинів, юридичні складі яких передбачені у диспозиціях ст. 180 КК України, наразі, детально не досліджувалася. Аналіз змісту об'єктивної сторони цих складів злочинів дозволило автору врахувати особливу структуру побудови цієї кримінально-правової норми і дійти висновку, що вона складається із двох окремих складів злочинів, а об'єктивні сторони у цих складах дуже відрізняються між собою. Також, зали-

шається багато невизначених та дискусійних питань, зокрема, тлумачення змісту термінів «перешкоджання», «примушування», «релігійний обряд». Це, в свою чергу, впливає на процес кваліфікації кримінально-правових діянь, склади яких передбачені у цій статті.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Тема об'єктивної сторони кримінального правопорушення досліджувалася багатьма ученими. Так, окремі аспекти, що стосуються теми цієї наукової статті досліджували такі учені-криміналісти: В.І. Борисов, В.К. Гришук, С.Я. Лихова, В.І. Маркін, М.І. Мельник, В.О. Навроцький, О.С. Островський, С.В. Пилипенко та інші.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз об'єктивної сторони кримінальних правопорушень, юридичні склади яких передбачені у диспозиціях ст. 180 КК України, з урахуванням положень теорії кримінального права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теорія кримінального права визначає об'єктивну сторону кримінального правопорушення одним з елементів складу кримінального правопорушення. Аналіз вітчизняної юридичної наукової літератури дозволяє сформулювати визначення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення як сукупність передбачених законом про кримінальну відповідальність ознак, що характеризують доступний для спостереження й вивчення зовнішній прояв кримінального правопорушення та включають у себе суспільно небезпечне діяння (дію або бездіяльність), суспільно небезпечні (злочинні) наслідки та причинний зв'язок між діянням та наслідками, а також місце, час, обстановку, спосіб, знаряддя та засоби вчинення злочину [1, с. 238].

Кримінальні правопорушення можуть мати матеріальні та формальні склади. У формальних – обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є лише суспільно небезпечне діяння, а у матеріальних – обов'язковими ознаками є суспільно небезпечне діяння, суспільно небезпечні наслідки та причинний зв'язок між діянням та наслідком. Також факультативними ознаками об'єктивної сторони є місце, час вчинення, обстановка, спосіб, знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення. Однак, якщо

факультативна ознака прямо вказана у диспозиції статті, то вона розглядається як обов'язкова.

З «легкої руки» законодавця ст. 180 КК України «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду» містить два, практично, протилежні, юридичні склади злочинів. Це – незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд та примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду. Щодо протилежності цих злочинів, слід зазначити, що вона, на нашу думку, впливає із протилежності термінів «перешкоджання» та «примушування», що буде видно з подальшого дослідження. І також, в цьому випадку, ці злочини вчинюються з протилежною метою. Також треба відмітити, що ці два злочини не охоплюються назвою статті, таким чином, назва статті виглядає вужчою за її зміст.

У юридичному складі злочину «Незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд», передбаченому у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України, обов'язковими ознаками об'єктивної сторони, які прямо вказані є: *суспільно небезпечне діяння* – незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, *суспільно небезпечні наслідки* – зрив релігійного обряду або створення загрози його зриву та *обстановка вчинення злочину* – здійснення релігійного обряду або сам релігійний обряд.

Так, суспільно небезпечним діянням у цьому юридичному складі злочину є незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, яке, на нашу думку, може виражатися у конкретних діях, які уже є формами вчинення злочину. Суспільно небезпечне діяння, як і форми його вчинення, можуть мати вигляд як дії так і бездіяльності. Словник української мови тлумачить термін «перешкоджати» як бути перепорою для чого-небудь [2]. Тобто, «перешкоджання» у цьому юридичному складі злочину як злочинне діяння означає створення віруючим чи священнослужителям будь-яких перепон, якими ускладнюється чи унеможливується здійснення релігійного обряду. Наприклад, молитва

може бути загальна та особиста. Так, особиста молитва потребує внутрішньої концентрації, тому будь-які зовнішні чинники можуть відволікати людину неї. Якщо діяння умисні і вчинюються з метою перешкодження здійсненню релігійного обряду, то вчинене слід розглядати як злочин, відповідальність за який передбачена у ч. 1 ст. 180 КК України.

Також, ми вважаємо, що вживаючи ознаку «незаконність» законодавець підкреслює, що перешкодження здійсненню релігійного обряду може бути й законним. Це випадки, коли релігійний обряд здійснюється, наприклад, або забороненою рішенням суду релігійною організацією, або у забороненому місці, або у заборонений час тощо. Так, В.О. Навроцький зазначає, що вказівка на незаконність діяння є ознакою, яка допомагає відрізнити злочинне посягання від правомірної поведінки та дозволяє розмежувати злочин від інших правопорушень та від правомірних діянь [3, с. 153].

В той же час, А.І. Турій, на нашу думку, помилково вважає, що перелік місць проведення релігійних обрядів є виключним, і що такі обряди можна безперешкодно проводити тільки у таких місцях: в будинках і квартирах громадян; в крематоріях і місцях окремих поховань; на кладовищах; в різних установах організацій релігійного характеру; в місцях, де проводиться паломництво; в культових будівлях і на прилеглих до них територіях [4]. Вважаємо, що цей висновок абсолютно не обґрунтований та такий, що суперечить законодавству України. Так, у ст. 9 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікованої Україною у 1997 році вказано, що «свобода сповідувати свою релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони публічного порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб» [5]. Тому, зазвичай, дозвіл на здійснення релігійного обряду отримувати не потрібно, він може здійснюватися у будь-якому незабороненому місці, у будь-який незаборонений час. В окремих випадках для здійснення релігійного обряду може бути необхідним дозвіл, наприклад, у військових ча-

стинах, місцях позбавлення волі, лікарнях тощо. У таких ситуаціях, на нашу думку, перешкодження здійсненню релігійного обряду якраз може бути законним.

На відміну від злочинної дії злочинна бездіяльність у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України – це пасивна поведінка суб'єкта цього злочину щодо невчинення певних дій, які він зобов'язаний був та/або міг вчинити, щоб запобігти перешкодженню здійсненню релігійного обряду. Це може бути бездіяльність службових осіб органів, від яких залежить безперешкодне здійснення релігійного обряду; працівників правоохоронного органу, які відповідають за забезпечення громадського порядку. Зокрема, норма, що міститься у ст. 180 КК України спрямована на кримінально правову охорону права на свободу віросповідання, яке закріплене у міжнародних правових актах, ратифікованих Верховною Радою України, у Конституції України та у законодавстві України. Якщо, наприклад, працівники правоохоронних органів керуються незаконними наказами або нормативними актами, що суперечать законодавству України і це призводить до зриву релігійного обряду або загрози його зриву, то вони, очевидно, вчинюють злочин, відповідальність за який передбачена у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України, тому що права і свободи людини вище за підзаконний нормативний акт.

Суспільно небезпечними наслідками у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України є фактичний зрив релігійного обряду. На нашу думку, це кримінальне правопорушення є злочином з формально-матеріальним складом і вважається закінченим або з моменту поставлення релігійного обряду під загрозу зриву (формальний склад), або з моменту зірвання релігійного обряду, тобто неможливості його проводити або продовжувати (матеріальний склад). Так, Є.В. Пилипенко дотримується думки, що кримінальне правопорушення, яке полягає в перешкодженні діяльності, є закінченим з моменту вчинення певних дій (бездіяльності), спрямованих на перешкодження реалізації права іншої особи на здійснення певної діяльності незалежно від того, чи вдалося винному перешкодити потерпілому здійснювати відповідну діяль-

ність [6, с. 4]. Але, на відміну від цієї точки зору, В.І. Маркін вважає, що ознака об'єктивної сторони «загроза зриву релігійного обряду» є наслідком та введена законодавцем до диспозиції для того, щоб уникнути суб'єктивного фактору при настанні більш тяжкого наслідку – зриву релігійного обряду. Цей науковець вважає, що при «загрозі зриву релігійного обряду» є випадки, коли один священнослужитель продовжує релігійний обряд, а інший може припинити його здійснення [7, с. 587].

Обставинкою вчинення злочину у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України є «релігійний обряд» або «здійснення релігійного обряду». Ця норма, за своєю суттю, є бланкетною, але, на жаль, законодавець не надав визначення термінологічного звороту «релігійний обряд» не тільки у кримінальному законі, але й навіть у спеціальному Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації» [8], який регулює відносини у сфері свободи совісті та релігії. Однак, без цього визначення не можлива кваліфікація злочинів, склади яких передбачені у диспозиціях ст. 180 КК України. На нашу думку, релігійний обряд є складовою релігійної діяльності, пов'язаної зі сповіданням і поширенням віруючими своєї віри та складає сукупність встановлених правилами (канонами) релігійних організацій та визначених релігійними звичаями індивідуальних чи колективних дій віруючих, спрямованих на встановлення відносин з надприродними об'єктами або поклоніння їм.

Форми вчинення перешкоджання здійсненню релігійного обряду полягають у певній послідовності дій, спрямованих на вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України. І хоча, форми вчинення цього злочину прямо не вказані у диспозиції ч. 1, але вони мають значення для правильної кваліфікації суспільно небезпечного діяння. На нашу думку, форми вчинення суспільно небезпечного діяння «перешкоджання здійсненню релігійного обряду» можуть виражатися, зокрема, у діях, наприклад:

- перешкоджання доступу до місця здійснення релігійного обряду (це може бути як релігійна будівля (наприклад, храм або моли-

товний дім) або будь-яка будівля, так і певна територія, на якій здійснюється релігійний обряд);

- перешкоджання у вигляді вигуків, скандувань, вмикання гучної музики з використанням гучномовців та іншої звукопідсилювальної техніки;

- перешкоджання наданню комунальних послуг, необхідних для нормального здійснення релігійного обряду (вимкнення електроенергії, опалення, води тощо).

Також цей злочин може бути вчинений шляхом бездіяльності, наприклад:

- незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду шляхом обмеження доступу до храму або доступу на певну територію, на якій знаходиться храм;

- перешкоджання здійсненню релігійного обряду шляхом видання незаконних наказів чи розпоряджень органами державної влади або місцевого самоврядування (наприклад, заборона хресної ходи або відспівування при похованні);

- перешкоджання службовими особами чи працівниками правоохоронних органів здійсненню релігійного обряду шляхом невчинення діянь, які вони повинні були вчинити для запобігання дій, передбачених у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України.

Час вчинення кримінального правопорушення, як ознака об'єктивної сторони, є необхідною умовою для його кваліфікації та включає кілька моментів (коротких проміжків часу) таких як початок, продовження, припинення та завершення, які відображають етапи його існування та розвитку [9, с. 260]. Моментом закінчення злочину, склад якого передбачений у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України слід вважати час, коли внаслідок вчиненого перешкоджання здійсненню релігійного обряду він був недопущений, зірваний чи припинений, або був поставлений під загрозу зриву, але в дійсності не був зірваний, недопущений чи припинений [10, с. 199]. Місце, знаряддя та засоби вчинення злочину, склад якого передбачений у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України не впливають на кваліфікацію.

У юридичному складі злочину «Примусування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення

релігійного обряду», передбаченому у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України, обов'язковими ознаками об'єктивної сторони, які прямо вказані у диспозиції є: *суспільно небезпечне діяння* – примушування священнослужителя до проведення релігійного обряду та *спосіб вчинення злочину* – шляхом фізичного або психічного насильства. Разом із тим, «священнослужитель» тут є потерпілим і є обов'язковою ознакою об'єкта злочину, а «релігійний обряд» – метою як обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони злочину. На нашу думку, злочин, склад якого передбачений у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України є злочином з формальним складом і вважається закінченим з моменту застосування до священнослужителя фізичного або психічного насильства з метою примушування його до проведення релігійного обряду.

Суспільно небезпечне діяння, яке полягає у примушування священнослужителя до проведення релігійного обряду як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України є конститутивною, тобто без цієї ознаки не можлива кваліфікація. У загальному вживанні «примушування» означає вимагання в кого-небудь виконання чогось незалежно від його волі, бажання. У Словнику української мови термін «примушування» означає вимагання у кого-небудь виконання чогось незалежно від його волі, бажання [2].

Однак, на нашу думку, у цьому складі злочину, це вимагання здійснюється не просто незалежно від волі потерпілого чи бажання, а обов'язково проти його волі чи бажання, ще й шляхом фізичного або психічного насильства [11, с. 337]. Фактично, злочинне діяння «примушування» як ознака об'єктивної сторони реалізується у формі вимоги (за аналогією зі ст. 189 «Вимагання» КК України) способом фізичного або психічного насильства до спеціального потерпілого (священнослужителя) здійснити «релігійний обряд». Вимога як ознака вимагання означає викладену в рішучій формі пропозицію до потерпілого провести релігійний обряд [12, с. 589]. Тобто злочинне діяння «примушування» фактично і є вимогою здійснити релігійний обряд. Але ми вважаємо, що в цьому

складі злочину вимагання вчиняється не просто всупереч волі чи бажанню потерпілого, а й із застосуванням насильства. У даній ситуації не важливо, чи може фактично провести священнослужитель цей релігійний обряд, чи ні.

Самих форм вчинення суспільно небезпечного діяння «примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду» може бути доволі багато. Це ті, що суперечать внутрішньому переконанню священнослужителя та/або керівними документам, настановам релігійної організації, так і ті, які він відмовляється проводити із небажання або з якихось інших причин, наприклад:

- вимога відспівати померлу (загиблу) людину, якщо вона не належала при житті до цієї релігійної організації (наприклад, не хрещена у цій релігійній організації) і це заборонено керівними документами релігійної організації;

- вимога відспівати померлу (загиблу) тварину, якщо це заборонено керуючими документами релігійної організації;

- вимога повінчати людей, які не належать до цієї релігійної організації (наприклад, не хрещені у цій організації), або вони не зареєстрували свій шлюб відповідно до законодавства України, або вони однієї статі і це заборонено керівними документами релігійної організації;

- вимога службових осіб, які представляють державу чи за власною ініціативою, до священнослужителя взяти участь у релігійному обряді з представниками інших релігійних організацій (і це заборонено керівними документами релігійної організації) тощо.

Спосіб вчинення злочину «примушування священнослужителя до проведення релігійного обряду», передбаченого у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України є конститутивною ознакою об'єктивної сторони складу злочину та проявляється у формі фізичного або психічного насильства [11, с. 336].

На нашу думку, слід погодитись із В.О. Навроцьким, який зазначає, що під психічним насильством розуміють погрозу, тобто вплив на психіку особи, а насильство розуміють тільки як фізичне насильство, тому у

ч. 2 ст. 180 КК України слово «фізичне» слід виключити і термінологічний зворот «фізичного або психічного насильства» замінити на «насильства або погрози» [3, с. 180-181].

Також, ми погоджуємось з думкою окремих авторів, які вважають, що окрім фізичного та психічного насильства існує ще й психофізичне, як змішана форма насильства, тому сполучник «або» у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України, на нашу думку, не відображає усіх можливих форм примушування, краще було б змінити його на сполучники «та/або» [12, с. 589].

Обстановка вчинення злочину як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України є «релігійний обряд», який у цьому складі злочину може носити будь-який характер (хрещення, вінчання, відспівування тощо). Головним є те, що священнослужителя примушують проводити його проти своєї волі.

Часом вчинення злочину вважається момент застосування фізичного та/або психічного насильства, тобто злочин є формальним. Місце, обстановка, знаряддя та засоби вчинення злочину, склад якого передбачений у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України кваліфікацію не впливають.

Висновки. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони у юридичному складі злочину, передбаченому у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України є: суспільно небезпечне діяння, суспільно небезпечні наслідки та обстановка вчинення злочину. «Перешкоджання» як суспільно небезпечне діяння у даному складі злочину може бути як у вигляді дії, так і бездіяльності. Перелік місць проведення релігійних обрядів не є виключним, а дозвіл на здійснення релігійного обряду отримувати не потрібно, за виключенням окремих випадків. Суспільно небезпечним наслідком є фактичний зрив релігійного обряду. Обставиною вчинення злочину є «релігійний обряд» або «здійснення релігійного обряду». Моментом закінчення злочину слід вважати час, коли релігійний обряд був недопущений, зірваний чи припинений, або був поставлений під загрозу зриву.

У юридичному складі злочину «Примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення

релігійного обряду», передбаченому у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України, обов'язковими ознаками об'єктивної сторони є: суспільно небезпечне діяння та спосіб вчинення злочину. Суспільно небезпечне діяння полягає у примушуванні священнослужителя до проведення релігійного обряду. «Примушування» як ознаку об'єктивної сторони треба розуміти як конкретну вимогу (за аналогією зі ст. 189 «Вимагання» КК України). Способом вчинення злочину «примушування священнослужителя до проведення релігійного обряду» є фізичне або психічне насильство. Обставиною вчинення злочину є «релігійний обряд», а часом вчинення злочину є момент застосування фізичного та/або психічного насильства.

Підсумовуючи вищевикладене, слід дійти висновку, що об'єктивна сторона як елемент складу кримінального правопорушення у злочинах, складі передбачені диспозиціями ст. 180 КК України, недостатньо досліджена. Це призводить до проблем щодо формулювання юридичних складів злочинів, передбачених у цій статті, а також пов'язаних із тлумаченням та кваліфікацією діянь за цією статтею. Все це підкреслює необхідність подальшого дослідження як теоретичного, так і практичного характеру.

Література

1. Гришук В.К. Кримінальне право України: Загальна частина: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, наук.-пед. працівників юрид. фак. закл. вищ. освіти. Вид. 2-ге, змін. та допов. Львів, 2019. 666 с.
2. Словник української мови: Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <https://sum.in.ua> (дата звернення: 15.05.2024).
3. Навроцький В.О. Наскрізні кримінально-правові поняття: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 376 с.
4. Андрій Турій. Відповідальність за перешкоджання здійсненню релігійного обряду. *Turii & Partners*: веб-сайт. URL: <https://turii.com.ua/publikatsii/vidpovidalnist-za-pereshkodzhannya-zdijsnennju-religijnogo-obryadu/> (дата звернення: 03.06.2024).
5. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (повний текст). WWW.COE.INT: веб-сайт. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-european->

convention-on-human-rights-and-its-protocols (дата звернення: 03.06.2024).

6. Пилипенко Є.В. Перешкоджання діяльності у кримінальному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Луганськ. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка МВС України. Сєверодонецьк, 2018. 228 с.

7. Маркін В.І. Ст. 180 «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду» Кримінального кодексу України: недоліки та шляхи їх усунення. *Форум права*. 2011. № 2. С. 585–589.

8. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України 23 квіт. 1991 р. № 987-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/987-12#Text> (дата звернення: 03.06.2024).

9. Андрій Вознюк. Час вчинення злочину: актуальні проблеми кримінально-правового розуміння. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 258-262.

10. Ковтун О.І. Загальна характеристика юридичних складів злочинів, передбачених у диспозиціях ст. 180 КК України. *VI Міжнародний молодіжний науковий юридичний форум*: матеріали форуму, 18 трав. 2023 р. м. Київ: Національний авіаційний університет, 2023. С. 198-200.

11. Ковтун О.І. Зміст примушування як суспільно-небезпечного діяння у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України. *Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи*: Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Національний авіаційний університет, 23 лют. 2024 р. Тернопіль, 2024. С. 336-338.

12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ, 2019. 1384 с.

References

1. Hryshchuk V.K. Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna: navch. posib. dlia studentiv, kursantiv, aspirantiv, doktorantiv, nauk.-ped. pratsivnykiv yuryd. fak. zakl. vyshch. osvity. Vyd. 2-he, zmin. ta dopov. Lviv, 2019. 666 s.

2. Slovnyk ukrainskoi movy: Akademichnyi tlumachnyi slovnyk (1970-1980). URL: <https://sum.in.ua> (data zvernennia: 15.05.2024).

3. Navrotskyi V.O. Naskrizni kryminalno-pravovi poniattia: navch. posib. Kyiv: Yurinkom Inter, 2023. 376 s.

4. Andrii Turii. Vidpovidalnist za pereshkodzhannia zdiisnenniu relihiinoho obriadu. *Turii & Partners*: veb-sait. URL: <https://turii.com.ua/publikatsii/vidpovidalnist-za-pereshkodzhannya-zdijsnennju-religijnogo-obryadu/> (data zvernennia: 03.06.2024).

5. Ievropeiska konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod (povnyi tekst). *WWW.COE.INT*: veb-sait. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-european-convention-on-human-rights-and-its-protocols> (data zvernennia: 03.06.2024).

6. Pylypenko Ye.V. Pereshkodzhannia diialnosti u kryminalnomu pravi Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. Nauk: 12.00.08 / Luhansk. derzh. un-t vnutr. sprav im. E.O. Didorenka MVS Ukrainy. Sievierodonetsk, 2018. 228 s.

7. Markin V.I. St. 180 «Pereshkodzhannia zdiisnenniu relihiinoho obriadu» Kryminalnogo kodeksu Ukrainy: nedoliky ta shliakhy yikh usnennia. *Forum prava*. 2011. № 2. С. 585-589.

8. Pro svobodu sovisti ta relihiini orhanizatsii: Zakon Ukrainy 23 kvit. 1991 r. № 987-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/987-12#Text> (data zvernennia: 03.06.2024).

9. Andrii Vozniuk. Chas vchynennia zlochynu: aktualni problemy kryminalno-pravovoho rozuminnia. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. № 3. С. 258-262.

10. Kovtun O.I. Zahalna kharakterystyka yurydychnykh skladiv zlochyniv, peredbachenykh u dyspozytsiakh st. 180 KK Ukrainy. *VI Mizhnarodnyi molodizhnyi naukovyi yurydychnyi forum: materialy forumu*, 18 trav. 2023 r. m. Kyiv: Natsionalnyi aviatsiinyi universytet, 2023. S. 198-200.

11. Kovtun O.I. Zmist prymushuvannia yak suspilno-nebezpechnoho diiannia u dyspozytsii ch. 2 st. 180 KK Ukrainy. *Pravova paradyhma vidnovlennia Ukrainy: problemy ta perspektyvy*: Materialy KhIV Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii, m. Kyiv, Natsionalnyi aviatsiinyi universytet, 23 liut. 2024 r. Ternopil, 2024. S. 336-338.

12. Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnogo kodeksu Ukrainy / za red. M.I. Melnyka, M.I. Khavroniuka. 11-te vyd., pererobl. ta dopov. Kyiv, 2019. 1384 s.

ANALYSIS OF THE OBJECTIVE SIDE OF CRIMINAL OFFENSES PROVIDED FOR IN THE DISPOSITIONS OF ART. 180 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

National Aviation University
Liubomyra Huzara, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mail: kovtun.oleksii@ukr.net

Purpose: a comprehensive analysis of the objective aspect of criminal offenses, the legal compositions of which are stipulated in the provisions of Article 180 of the Criminal Code of Ukraine, considering the principles of criminal law theory. **Research methods:** deduction, formal-legal, logical-legal, cognitive-analytical, comparative-legal analysis, hermeneutic, and others **Results:** the proposed resolution of certain significant contentious issues regarding the objective elements of crimes defined in the provisions of Article 180 "Obstruction of Religious Worship" of the Criminal Code of Ukraine, specifically, the definition of "religious worship" as the circumstances of the commission of a criminal offense, the interpretation of the term "coercion" in light of the term "extortion" and the use of the terminological phrase "form of committing a socially dangerous act". **Discussion:** the study is dedicated to analyzing contentious issues concerning the objective aspect of the legal compositions of crimes stipulated in the provisions of Article 180 "Obstruction of the Performance of a Religious Rite" of the Criminal Code of Ukraine. Specifically, it addresses the interpretation of the terms "obstruction", "coercion", "religious rite" and the identification of specific types of socially dangerous acts as forms of committing a crime. Since criminal law theory defines the objective aspect of a criminal offense as one of the elements of the composition of a criminal offense, an analysis of domestic legal scientific literature allowed us to formulate the definition of the objective aspect of the composition of a criminal offense as a set of features prescribed by the law on criminal liability. These features characterize the observable and examinable external manifestation of the criminal offense and include the socially dangerous act (action or inaction), socially dangerous (criminal) consequences, and the causal link between the act and the consequences, as well as the place, time, context, method, tools, and means of committing the crime.

Key words: criminal offense; objective aspect of a criminal offense; composition of a criminal offense; freedom of religion; criminal-legal protection of human rights.

Стаття надійшла до редакції 23.08.2024